

ЗМІСТ

Почути Нечуя & Спіймати Кайдаша.

Олена Пелешенко 7

КАЙДАШЕВА СІМ'Я 33

Фанфік по «Кайдашевій сім'ї».

Наталка Ворожбит 293

Почути Нечуя & Спіймати Кайдаша

Соціально-побутовий трилер «Кайдашева сім'я», присвячений баталіям двох поколінь родини Кайдашів, ця «найкраща оздоба українського письменства», як назвав її свого часу Іван Франко, одразу після виходу друком завоювала серця читачів і не відпускає їх по сьогодні. З'являються нові й нові інтерпретації: від серіалу «Спіймати Кайдаша» — адаптованої мовою реалій XXI століття версії класичного сюжету — до п'єси «Кайдаші 2.0» з репертуару Дикого театру.

Причина актуальності проста: тема сімейних чвар невмируща, як невмирущими є й майстерні образи Марусі (псевдо «А я в попа обідала») Кайдашихи, її чоловіка Омелька, невісток Мотрі та Мелашки, синів Карпа й Лавріна. Здається, дія «Кайдашевої сім'ї» могла би відбуватися будь-коли в будь-якому регіоні України. Однак повість, уперше опублікована в львівському журналі «Правда» 1879 року, була дитиною своєї доби. Один з епізодів відкриває часова ремарка: це діялося у рік, коли землі неподалік від Семигор з'єднали залізницею з Києвом.

Нечуй завжди пише про свій час із його маленькими радощами і гризотами. Хоча після реформи 1861 року панщина була офіційно скасована, рани, завдані нею, у персонажів Нечуя-Левицького були свіжими, а крізь сміх проступали сльози колоніальних травм бездержавних народів. Чого варта репліка автора до діалогу баби Палажки з Мелашкою: «Здається, в тому морі сліз текли ріки народного горя од самого початку світу, горя од холоду й голоду, од меча [...], бідності, од панщини, од московських та польських закуцій, од давнього польського ярма, од жидівського здирства. Палажка плакала, аж ридала, Мелашка ніби почула в тих піснях, впізнала своє горе в свекрушиній хаті і залилась слізьми».

«Кайдашева сім'я» лагідно вкорінена й у локальний географічний контекст. Адже Семигори — цілком реальне село на березі річки Рось неподалік від містечка Богуслав на півдні Київщини. Іван Левицький, за висловом Валер'яна Підмогильного, «обожнював Рось до дурниць», як і землі навколо неї. Він не лише любив купатися в річці, але й «був упевнений, що вода в Росі — це ліки для його організму».

Саме в Семигорах Євтроп Трезвинський, дядько письменника, одружився і мав парафію. Восени 2022-го в селі Семигори пройшов мистецький благодійний захід «Гарбуз-Fest у Кайдашів», де можна було прогулятися стежкою Кайдаша, позначеною вказівниками з цитатами твору, від семигирських ставків і греблі до Клубу, тією самою, якою старого Омелька напідпитку водила

КАЙДАШЕВА

СІМ'Я

Повість

Недалеко од Богуслава, коло Росі, в довгому покрученому яру розкинулось село Семигори. Яр в'ється гадукою між крутими горами, між зеленими терасами; од яру на всі боки розбіглись, неначе гілки дерева, глибокі рукави й поховались десь далеко в густих лісах. На дні довгого яру блищать рядками ставочки в очеретах, в осоці, зеленіють левади. Греблі обсажені столітніми вербами. В глибокому яру ніби в'ється оксамитовий зелений пояс, на котрому блищать ніби вправлені в зелену оправу прикраси з срібла. Два рядки білих хат попід горами біліють, неначе два рядки перлів на зеленому поясі. Коло хат зеленіють густі старі садки.

На високих гривах гір кругом яру зеленіє старий ліс, як зелене море, вкрите хвилями. Глянеш з високої гори на той ліс, і здається, ніби на гори впала оксамитова зелена тканка, гарно побгалась

Фанфік по «Кайдашевій сім'ї»

До сучасних драматургів часто звертаються з пропозицією адаптувати класичний твір для театру чи кіно. Значно частіше, ніж замовляють оригінальні історії. За цим стоїть недовіра до сучасного автора і впевненість, що класика точно спрацює. В певний момент мені це набридло, і я стала відмовлятися від таких пропозицій.

По-перше, цікавіше писати свої історії, перебувати в пошуках чогось нового. А по-друге, не кожен класичний твір потрібно адаптувати на сучасний лад. Є твори, що не на часі або зовсім не відгукуються авторові, якому замовляють таку роботу. Тому, перш ніж погодитися на адаптацію, треба відповісти собі на два запитання: навіщо це мені й чому саме зараз? Що я й зробила, коли мені замовили адаптацію «Кайдашевої сім'ї». Поділюся цим із читачами.

По-перше, я мала великий сентимент до цієї повісті. В дітей, які читають, завжди є книжки, зачитані до плям і загнутих кутиків, такою в моєму дитинстві стала повість «Кайдашева сім'я». Хтось ще пам'ятає

видання 1980 року з прекрасними ілюстраціями Анатолія Базилевича: на жовтій обкладинці зажурений з похмілля Омелько Кайдаш, чия поза немов висловлює: «Що ж ми оце наробили? Як жити далі?». Десь із восьмирічного віку я почала читати й сотні разів перечитувала повість, закінчувала й починала спочатку. Такими близькими й рідними були мені його персонажі. Нечуй-Левицький поєднав дві основні для мене речі, яких тоді я, звісно, не формулювала, а зараз уже можу — це сатира й лірика, або сміх і сльози. Для мене це був один з головних «підручників» з драматургії та створення персонажа. Коли немає поганих і хороших, а є живі, справжні, неоднозначні герої, яких в одній сцені ненавидиш, а в іншій — жалієш і плачеш, такі самі недосконалі, як і ми. Це був твір про моїх родичів і сусідів, тільки перенесений у ХІХ століття. Ті самі лайки й забобони, егоїзм і недалекоглядність, подвійні стандарти. Ті самі гумор, пристрасть, відчай і каяття. І фантастична здатність постійно наступати на ті самі граблі. Я ніби шукала відповіді на свої запитання: чому загалом хороші працьовиті люди не можуть домовитися у власній сім'ї? Чому не можуть жити мирно? Чому не живуть соціальним життям, а тільки своїми побутовими дріб'язковими сварками? Чому бідність? Чому здорові сильні чоловіки не можуть побудувати своїм сім'ям окремі хати? Чому? Чому?..

Крім важливих для мене запитань, актуальних і сьогодні, у творі є ще один важливий шар — природа, наша,